

Telšių katedra ir buvęs Bernardinų vienuolynas

ADOMAS
BUTRIMAS

Dešinėje – Telšių katedra. Rolando Maksvyčio nuotrauka

Šis Telšių sakralinis kompleksas ir savo dominavimu miesto panoramoje, ir gilia istorija bei reikšme krašto dvasinei kultūrai, ir kaip vertingas architektūros bei dailės paminklas turi ypatingą vertę.

1926 m. buvusi Bernardinų vienuolyno, o vėliau ir miesto parapijos bažnyčia tapo Telšių vyskupijos katedra. 1927 m. čia įkūrus kunigų seminariją ir jau 1928 m. pastatius naują jos priestatą, sakralinis kompleksas buvo ir toliau renovuojamas, puošiamas vertingais meno kūriniais.

Bažnyčia stačiakampio plano su trisiene apside, halinio tūrio, vienanavė, dviaukštė, su plačia galerija aplinkui. Ši įspūdinga galerija daro ją savitą ir originalią netgi tarp Europos bažnyčių. Dvišlaičiu stogu dengtas išlakių proporcijų statinys su vienu bokštu virš pietrytinio fasado yra tapęs savotišku Telšių miesto simboliu.

Bažnyčioje yra du didieji altoriai. Pirmame aukšte – retas Lietuvoje Loreto Švč. Mergelės Marijos, o antrame – Šv. Antano altorius. Juos, kaip ir kitus du šoninius altorius, XVIII a. pabaigoje sukūrė žymus Žemaitijos bažnyčių altorių ir skulptūrų kūrėjas Tomas Podgaiskis.

Didysis Šv. Antano altorius – baroko ir klasicizmo elementų derinys, kurį puošia teliškių ir apylinkių gyventojų garbinamas šv. Antano paveikslas. Tai XVIII a. nežinomo autoriaus kūrinys. Telšių katedros paveiksle jis pavaizduotas vilkintis auksuotu sidabro drabužiu, kurį fundavo Žemaičių kaštelionas, Vieکشnių ir Užvenčio seniūnas Mykolas Gorskis. Šv. Antano paveikslas – centrinė altoriaus dalis – vaizduoja ant knygos sėdintį Kūdikėlį Jėzų šv. Antano glėbyje. Visa ikonografinė altoriaus programa skirta šv. Antano Paduviečio gyvenimui. Viršutiniame altoriaus tarpsnyje esanti skulptūrinė kompozicija tik papildo paveikslo pasakojimą apie šv. Antaną dar vienu siužetu – legenda, pasak kurios, šv. Antanas niekaip negalėjęs įtikinti eretiko, kad Eucharistija yra Kristaus kūnas ir kraujas. Kad tai įrodytu, jis atsivedė tris dienas nešertą asilą ir pastatė tarp pašaro ir taurės su Ostija – gyvulys iš karto suklupęs prieš ją. Visų trijų galerijos šoninių altorių lipdyba, stiuko skulptūros ir dekoracijos rodo, kad didingo katedros interjero kūrėjai priklausė tai pačiai Vilniaus baroko architektūros kūrėjų grupei, susijusiai su Jonu Kristupu Glaubicu, Tomu Žebrausku ir jų sekėjais.

Meniškai vertingos ir kitos katedros interjero dalys: meistro Jurgio Mažeikos lipdytos rokokinės sakyklos, bažnyčios daktarų, evangelistų, laiminančio Kristaus skulptūros. Šone prie didžiojo pirmojo aukšto altoriaus stovi Šv. Barbaros kankinės altorius, kurį globojo čia veikusi Šv. Barbaros kankinės brolija, meldusi laimingos mirties. Virš šv. Barbaros paveikslo vienuolyno laikotarpiu būta ir šv. Kotrynos kankinės paveikslo. Ši šventoji buvo ir mokinių, mokytojų bei filosofų globėja, todėl altoriumi rūpinosi Telšių bernardinų mokyklos moksleiviai. Dėmesį patraukia ir Antakalnio Jėzaus altorius, kurio nišoje matyti „Kristaus kalėjime“ skulptūra. Antrojo

Telšių katedros altorius. Mečislavo Sakalausko nuotrauka. 1963 m.

aukšto galerijos gale stovi čekų meistro Oto Kratokvilo (Orto Kratokvil) 1938 m. sukurti vargonai, dailininko Romualdo Inčirausko sukurtos katedros durys, apie 1926 m. darytas vyskupo sostas, istorizmo stiliaus keturvietės stalės. Aplink galeriją – puošni metalinė aptvara su įmantriomis, plastiškėmis metalinėmis rankų darbo žvakidėmis. Naujai sutvarkytuose katedros požemiuose įrengta kriptą su pirmojo Telšių vyskupo, Nepriklausomybės Akto signataro Justino Staugaičio kapaviete-sarkofagu, Telšių vyskupo kankinio Vincento Borisevičiaus, okupantų nukankinto 1946 m., ir vyskupo Pranciškaus Ramanausko karštais.